

ตอนที่ 1: โควิด-19 จะดำเนินการต่อในประเทศไทยและในโลกอย่างไร

เรียนรู้จากอดีต

หากโรคของสัตว์หลงเข้ามาในมนุษย์ เชื้อโรคใช้ความรุนแรงต่อเจ้าบ้าน (มนุษย์) ทำให้ป่วยหนักและฆ่าเราอย่างรวดเร็ว อัตราเสียชีวิตจะสูง อย่างเช่น โรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome: SARS) โรคอีโบล่า (Ebola Haemorrhagic Fever) มนุษย์ก็สู้อยู่และพยายามกำจัดให้เชื้อหมดไปเพื่อการอยู่รอดของตน

เชื้อที่ระบาดเข้าต่างหากที่จะอยู่กับมนุษย์ได้นาน อย่างเช่น วัณโรคมีวิวัฒนาการร่วมกันกับมนุษย์ (co-evolution) มาเป็นหมื่นปีแสนปี ปัจจุบันมนุษย์กว่าสองพันล้านคนมีเชื้อวัณโรคอยู่ในร่างกาย มนุษย์ชาติคงเริ่มรู้สึกรำคาญและเริ่มรวมตัวกันหาทางกำจัดกวาดล้าง ซึ่งก็ต้องใช้เวลาอีกอาจจะถึงครึ่งศตวรรษ

แต่ก็ยังมีโรคที่ติดเชื้อง่ายทางเดินหายใจที่มีวิวัฒนาการไม่เร็วมาก อยู่คู่กับมนุษย์มานานเหมือนกัน ฆ่าคนก็ไม่ค่อย นั่นก็คือ โรคหัด สมัยก่อนนี้ไม่มีวัคซีน โรคหัดจะระบาดทุกๆ 5 ปี การระบาดแต่ละรอบจะมีเด็กที่อ่อนแอตายไปรอบละมากๆ พวกที่ไม่ตายมี Herd immunity ตลอดชีวิต เด็กที่ไม่มีภูมิคุ้มกันตายไป เหลือแต่เด็กที่มีภูมิคุ้มกัน แต่เชื่อไม่ได้ถูกกวาดล้างหมดยังคงหลบซ่อนตัวในประชากรมนุษย์ รอจนเด็กรุ่นใหม่เกิดมาโดยไม่มีภูมิคุ้มกันสะสมจำนวน แล้วเชื้อก็ระบาดใหม่ ตายกันอีกรอบหนึ่ง วนเวียนไปอย่างนี้ ปัจจุบันมีวัคซีนป้องกันโรคหัดฉีดให้เด็กทั่วโลก แต่ก็ยังมีการระบาดทั้งในประเทศรวยและประเทศจน

“ในทางออกของโรคโควิด-19 แต่ละทางเลือก ล้วนต้องใช้เวลา นอกจากหาวิธีป้องกันการติดต่อโรคและพิทักษ์สุขภาพทางกายของมนุษย์แล้ว ยังต้องหาทางทำนุบำรุงสุขภาพทางจิตและสังคมไปพร้อมๆ กัน”

ศ.ดร.นพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์
หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
(นักวิจัยแกนนำ สวทช. ประจำปี 2553)

ธรรมชาติโรคโควิด-19 ไม่เหมือนโรคหัด เพราะมาจากสัตว์ ไม่ได้อยู่กับมนุษย์ตั้งแต่แรก ความสามารถในการแพร่ระบาดน้อยกว่าโรคหัด ยังไม่มีข้อมูลว่าคนที่ติดเชื้อโควิด-19 แล้วถ้าไม่ตายจะมีภูมิคุ้มกันนานเพียงไร Herd immunity อยู่ในระดับไหน แต่ก็อาจจะกลับมาเป็นระลอกๆ เหมือนโรคหัด คือนโรคมะเร็ง (Middle East Respiratory Syndrome: MERS) ที่อยู่ในตระกูลโคโรนาไวรัสด้วยกัน

การรับมือกับโควิด-19

มนุษย์ผู้การระบาดของโรคซาร์ส ด้วยวิธี social distancing ได้ผล เชื้อซาร์สหายไปจากโลกกว่าทศวรรษ ไม่รู้ว่ามีมนุษยชาติจะวางยุทธศาสตร์สู้กับโรคโควิด-19 ยังไง จะสู้แบบต้องเอาชนะให้ได้ อย่างจีน หรือเอาแค่นัไวรัสก็พออย่างอังกฤษ แต่ที่แน่ๆ คือทั่วโลกไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นเอกภาพ สรุปแล้วการกวาดล้าง (eradicate) โรคนี้ ด้วยวิธี social distancing คงทำไม่ได้ อย่างน้อยในขณะนี้คงเป็นมาตรการที่ยันไว้เท่านั้น

ดูสถานการณ์ในประเทศแล้วไทยเราคงเลือกที่จะยันไว้แบบอังกฤษ ไม่อาจจะฝันที่จะกำจัดโรคนี้เหมือนจีนทำ โรคนี้เพิ่งระบาดมาได้ไม่ถึงครึ่งปี มีคนหวังว่าฤดูร้อนที่กำลังจะมาในซีกโลกส่วนบนจะช่วยกำจัดโรคนี้ไปได้ แต่อย่าลืมว่าสิงคโปร์ก็อยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตร ทั้งโรคซาร์สและโรคโควิด-19 ก็ยังระบาดได้ พอซีกโลกบนร้อนซีกโลกกลางก็หนาว หวังว่าโรคจะไม่ระบาดในครึ่งปีหน้าที่ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และแอฟริกาใต้

ความหวัง

ความหวังของโลก ก็คือ วัคซีน เรากวาดล้างไข้ทรพิษ ได้สำเร็จมาราวครึ่งศตวรรษและกวาดล้างโปลิโอ ชนิดที่สองได้เกือบสำเร็จแล้ว แต่ต่อให้มีเทคโนโลยีที่ดีที่สุดจากอเมริกาหรือเยอรมันหรือจีน ก็ต้องใช้เวลาอย่างน้อยราวสองปีที่พิสูจน์ว่าวัคซีนนี้ใช้ได้ผลในมนุษย์ แล้วต้องใช้เวลาอีกนับทศวรรษที่จะทำให้ประชากรทั่วโลกทุกประเทศทุกหย่อมหญ้าได้รับวัคซีน

ในทางออกของโรคโควิด-19 แต่ละทางล้วนต้องใช้เวลานั้น ระหว่างนี้ถ้าเชื้อโควิด-19 ไม่กลายพันธุ์ให้อ่อนนุ่มลงหน่อย มนุษยชาติก็คงต้องพัฒนาระบบสังคมและเศรษฐกิจให้เข้ากับการระบาดของโรคที่ยังคงดำเนินไป ความเป็นสัตว์สังคม (social animal) ของมนุษย์ต้องสังคมผ่านสื่อระบบใหม่ที่มนุษย์พัฒนาขึ้น การติดต่อสื่อสารที่เร็วขึ้น เช่น 5G นอกจากจะต้องหาวิธีป้องกันการติดต่อโรคและพิทักษ์สุขภาพทางกายของมนุษย์แล้ว ยังต้องหาทางทำนุบำรุงสุขภาพทางจิตและทางสังคมไปพร้อมๆ กัน
